

Ders : 100**Konu : Allah'ın Kuluna Hidayet Etmesi****Bu dersimize şu soruyu sorarak başlamamızda fayda var.***ALLAH'IN KULA HİDAYET ETMESİ İÇİN KULUN NE YAPMASI GEREKİR ?*

Yüce Allah, insanların irade sahibi, dilediğini yapabilir bir varlık olmasını takdir buyurmuş ve insanı bu güç ve kudrette yaratmıştır. Böylece insanlar kendi istek ve iradeleriyle bir şey yapıp yapmama gücünü elde etmişler ve iki şeyden birini seçebilir varlıklar olmuşlardır.

İnsanın mükâfatı ve cezayı hak etmesi, belli işlerden sorumlu olması kendisine verilen bu hür iradesi sebebiyledir. İnsanın fiilinin meydana gelmesinde kendi hür iradesinin etkisi vardır. Ancak fiillerin yegâne yaratıcısı Allah Teâlâ'dır. Allah, kulların fiillerini yine kulların kendi istekleri doğrultusunda yaratır. Allah'ın bu fiilleri yaratması zorunlu olduğundan değil, adetullah - sünnetullah diye ifade edilen ilahi kanunu, yani kaderi böyle düzenlemesindedir.

Dolayısıyla kul fiili seçer (kesb), Allah ise yaratır (halk). Kul, iyi ve kötü yönden neyi seçer ve iradesini hangisine yönlendirirse; Allah onu yaratır. Kul için fiilini seçme özgürlüğü olduğundan iyiyi seçtiyse mükâfat alacak, kötüyü seçtiyse tabii ki ceza görecektir.

Bu hususu şu ayet-i kerime çok güzel özetlemektedir:

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

"Şüphesiz biz insana doğru yolu gösterdik. İster şükredici olsun, ister nankör." ¹

Öyleyse insanlar Allah'ın kulları olarak sorumluluklarının bilincinde, doğru, iyi, güzel ve hayırlı ameller işleyip, yanlış, kötü, çirkin ve şer işlerden uzak durmalıdırlar. Böylelikle hidayet üzere bir hayat yaşayıp, ahirette güzel karşılık ve mükâfatlara erişmiş olurlar.

Hidayet ve dalâleti yaratan Allah'tır. Ancak onları kulun istek ve talebi üzerine yaratır. Kader ve kazaya güvenip çalışmayı bırakmak, olumlu sonucun elde edilmesi, olumsuz olanların önlenmesi için gerekli sebeplere sarılmamak İslam'ın kader anlayışıyla bağdaşmaz. Allah her şeyi bir takım sebeplere bağlamıştır. İnsan bu sebepleri yerine getirirse Allah da o sebeplerin sonucunu yaratacaktır. Bu da ilahi kanundur.

Hidayetin iki çeşidi vardır :

- 1- Her varlık, yaratılış ve fitrat kanunlarına göre kendisi için takdir edilen hedef ve gayeye doğru giderken, zorunlu – cebri bir istikamet takip ederler. Buna ilâhî sevk diyoruz.

¹ İnsan suresi, 3. ayet

Alemde var olan bütün varlıklar bu ilahi sevk ve idarenin dışında hareket edemezler. Gönüllü bir boyun eğişle asla isyan ve itiraz etmeden kendilerine düşen vazifeleri yerine getirmeye çalışırlar ve varmak istedikleri hedefe süratle koşarlar. Tüm yer ve gök cisim ve maddeleri için bu böyledir.

Kur'ân-ı Kerîm yer yer bize, bu ilâhî sevkleri hatırlatır. İşte onlardan biri ;

وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ

“Rabbin, bal arısına şöyle ilham etti: Dağlarda, ağaçlarda ve hazırlanmış kovanlarda yuva edin; sonra her çeşit üründen ye, sonra da Rabbinin gösterip müyesser kıldığı yollara koyul.” ²

2- İnsan iradesinin dikkate alındığı hidayet:

Allah (c.c.), hidayete götürücü bütün vesileleri yaratır. Hidayeti yaratmasına gelince o, insan iradesine bağlıdır. Kur'ân-ı Kerîm'in birçok âyetinde bu tür hidayet ele alınmaktadır. Ayette:

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمُ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

“Semud milletine doğru yolu göstermiştik, ama onlar körlüğü doğru yolda gitmeye tercih ettiler. Kazandıklarının karşılığı olarak onları alçaltıcı azabın yıldırımını çarptı.” ³ buyrulur.

Bu âyet-i kerimeden de anlaşıyor ki, hem hidayet hem de dalâlet doğrudan doğruya Cenâb-ı Hakk'ın yaratmasıyla, insanların fiillerinin tabii sonucu olarak meydana gelmektedir. Kul, fiil ve davranışlarıyla hidayet talep ediyorsa Allah hidayet vermektedir, aksi hâlde dalalet göndermektedir.

Peygamberimizin şu hadîs-i şerifi de konuya ışık tutuyor ;

“Ben tebliğ ve davet edici olarak gönderildim. Hidayet meselesinde benim hiçbir müdahalem ve salâhiyetim söz konusu değildir. Şeytan da bâtılı süslü göstermek ve sizi azdırmak için gönderilmiştir. Onun da dalâlet hakkında bir söz ve salâhiyeti yoktur.” ⁴

Kur'ân-ı Kerîm'de "Allah kime hidâyet verirse doğru yolda olan odur; kimi de hidâyetten mahrum eder, şaşırtırsa; artık imkânı yok, ona yol gösterecek bir dost bulamazsın." deniliyor.

Bu ayeti nasıl anlamamız gerekir?

Hidayet (istikamet üzere olma) ve dalâlet (yoldan çıkma), her ikisi de birer iş ve fiildir. Bu fiillerin bir yaratıcısı vardır ve o da Allah Teâlâ'dır. Allah'ın tasarrufu dışında olan hiçbir fiil gösterilemez. Yoldan çıkmayı da, doğru yola ulaşmayı da **“Mudill”** ve **“Hâdi”** isminin tecellisine bağlayan ancak Allah (c.c.)'tir.

Ancak, bu demek değildir ki; kulun hiçbir müdahalesi, alakası olmadan, Allah tarafından zorla yoldan çıkarılıyor veya hidâyete yani doğru yola sevk ediliyor da, o da ya sapmış veya dürüst bir insan oluyor. Böyle düşünmek ve inanmak Allah'a iftira atmak olur. Allah, kullarına en çok merhametli olandır ve kullarını cennette görmek istediği için onlara yolun doğrusunu işaret etmiştir. Ancak, kulların işledikleri şer fiiller ve günahları sebebiyle hidayetden uzaklaşırlar ve böylece kendileri için ne dost ne de yardımcı bulamazlar.

² Nahl suresi, 68. ayet

³ Fussilet suresi, 17.ayet

⁴ Kenzu'l-Ummal, C.1, sh. 546

Kur'an'da pekçok ayette geçen **"kalplerin mühürlenmesi"** ne demektir? Kalbi mühürlenmiş bir insan, iman etmemekten nasıl sorumlu tutulabilir?

Kur'ân terminolojisinde bu tabir, kalbin ilahî mesajı anlayamayacak ve duyamayacak hâle geldiği merhaleyi ifade için kullanılır.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Gerçek şu ki, inkarcıları (inkâra şartlanmışları), uyarıya da uyarılmaya da onlar için birdir/fark etmez; iman etmezler. Allah onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerine de bir perde inmiştir. Onların hakkı büyük bir azaptır."⁵

Bu konuda öncelikli olarak bilinmesi gereken husus, konu edilen mühürleme olayının maddi değil mânevi oluşudur. Kur'ân'da kalbin içinde bulunduğu bu durum istiare yoluyla anlatılmıştır.

Bu cümleden olarak, Rağıb el-İsfahanî:

"Batıl bir düşünce ve akidede veya haram kılınmış olan gayr-ı meşru fiilleri işletmekte insan, ileri gidip hiçbir surette gerçeğe yönelip bakmazsa, bu hal onun günahları hep hoş ve güzel görmesine yol açar. Böylece onun, ilahî gerçeklere kapalı olması bakımından, sanki kalbine mühür vurulmuş gibi olur."⁶ der.

İbn Cerîr et-Taberî ise, bu çerçevede tefsirinde şunları ifade eder:

"İnkârcıların kalplerinin ve kulaklarının üzerine Allah tarafından mühür vurulmuştur. Bu sebeple de iman kalplerine girmek için bir yol bulamaz. Şöyle ki kapların ve zarfların üzerine mühür vurulunca içlerine bir şey koymak ve içlerinden bir şey çıkarmak nasıl mümkün olmazsa, aynı şekilde kâfirlerin kalplerine de bundan sonra ne imanı koymak ne de kalplerinden küfrü çıkarmak mümkün olur."⁷

Hucurât suresinde şöyle buyurulmaktadır:

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ

"Bedevilerden bazıları 'iman ettik' derler. Onlara de ki: Hayır, iman etmediniz. Siz 'Müslüman olduk' deyin; çünkü iman henüz kalbinize girmiş değildir."⁸

Ayeti doğru anlayabilmek için âyetin iniş sebebine bakmak gerekir. Rivayete göre, Esed Oğulları'ndan bir topluluk bir kıtlık senesinde Medine'ye gelerek iman ettiklerini söylemişler ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e "Sana yüklerimiz ve ailelerimizle geldik. Seninle falan kabile gibi savaşmadık." demişler, sadaka istemişlerdi. Ayet onların bu durumunu tahlil ederek, onların kalpten tasdik etmediklerini, sadece dilden teslimiyetlerini ifade etmekte olduklarını haber vermektedir.

Çünkü iman, yalnız dil ile ikrardan ibaret değil, yürekte sevgi ile güven ve inançla kesin bir şekilde tasdik olması gerekir. Bu ise henüz Esed Oğulları'nın hayatında ortaya çıkmadığından gelen âyet-i kerime "henüz iman kalplerinize girmemiş olduğu halde İslâm'a geldik deyin, yani müslümanlığa

⁵ Bakara suresi, 6-7. ayetler

⁶ Müfredât, Rağıb el-İsfahanî, sh.205

⁷ Camiu'l-Beyan, Taberî, C.1, sh.164

⁸ Hucurât suresi, 14. ayet

karar verdik, sulha girdik deyin, böyle dersiniz yalan söylememiş olursunuz” anlamında durumlarını açıklamaktadır.

Ancak İslam literatüründe iman ve islam kavramları çok defa aynı anlamı ifade edecek mânalarda da kullanılmıştır.

Fıkh-ı Ekber’de de şöyle denilmiştir:

“İman, ikrar ve tasdiktir, İslâm, Allah Teâlâ’nın emirlerine teslim olmak ve bağlanmaktır. Bundan dolayı iman ile islâm arasında lügat yönünden fark vardır. Fakat şer’î hükümde İslâm’sız iman, imansız İslâm olmaz. Bu ikisi zâhir ile batın, yüz ile astar gibidir. Din de iman, İslâm ve şeriâtın hepsine birden konulan isimdir.”⁹

Alınacak Dersler

- 1- İnsanlar Allah’ın kulları olarak sorumluluklarının bilincinde olmalı. Doğru, iyi, güzel ve hayırlı ameller işleyip, yanlış, kötü, çirkin ve şer işlerden uzak durmalıdırlar.
- 2- İslâm, Allah Teâlâ’nın emirlerine teslim olmak ve bağlanmaktır.
- 3- Allah kullarına en çok merhametli olandır ve kullarını cennette görmek istediği için onlara yolun doğrusunu işaret etmiştir.

Not: Bu hafta

- 1- Şu ayetin tefsirini okuyalım:

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

"Şüphesiz biz insana doğru yolu gösterdik. İster şükredici olsun, ister nankör."¹⁰

- 2- Mü’min kullar safında kalmak için dua edelim.

⁹ Fıkh-ı Ekber Şerhi, Ali el-Kâri, sh.165

¹⁰ İnsan suresi, 3. ayet